

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, mint harmadfokú bíróság
Budapesten, a 2010. év március 16. napján tartott harmadfokú
nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

A csalás büntette miatt folyamatban lévő büntetőügyben a Pécsi
Ítéltábla Bf.II.46/2009/5. számú ítéletét annyiban változtatja
meg, hogy

- a vádlottat az ellene 2 rendbeli csalás büntette (Btk. 318.§ (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pontja, (6) bekezdés b) pontja) miatt emelt vád alól felmenti;
- a börtönbüntetés tartamát 2 (kettő) évre, a közügyektől eltiltását 3 (három) évre enyhíti;
- a D. Kft. magánfél, valamint a K. Kft. magánfél polgári jogi igényének érvényesítését egyéb törvényes útra utasítja.

Az elsőfokú eljárásban felmerült bűnügyi költségből a vádlottat 18.000 (tizennyolcezer) forint megfizetésére kötelezi. Az ezt meghaladóan, a másodfokú eljárásban felmerült 9.740 (kilencezer-hétszáznegyven) forint, valamint a harmadfokú eljárás során felmerült 8.300 (nyolcezer-háromszáz) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Egyebekben a másodfokú ítéletet helybenhagyja.

I n d o k o l á s

A Somogy Megyei Bíróság a megalapozatlanság okából történt hatályon kívül helyezés folytán megismételt, és távollévő vádlottal szembeni

eljárásban meghozott, 2008. december 12-én kihirdetett B.33/2008/108. számú ítéletével a vádlottat bűnösnek mondta ki 2 rb. folytatólagosan elkövetett csalás bűntettében (Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. c) pont, (6) bek. b) pont).

Ezért őt halmazati büntetésül 2 évi börtönbüntetésre és a közügyektől 3 évi eltiltásra ítélte. A kiszabott szabadságvesztés tartamába az előzetes fogvatartásban töltött időt beszámította.

Egyben a vádlottat az ellene

- 1 rb. folytatólagosan elkövetett csalás bűntette (Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. c) pont, (7) bek. b) pont), és
 - 1 rb. csalás bűntette (Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. c) pont, (6) bek. b) pont)
- miatt emelt vád alól, bizonyítottság hiányában felmentette.

A K. Kft., K. L., P. N. valamint a D. Kft. magánfél polgári jogi igényének érvényesítését egyaránt egyéb törvényes útra utasította.

Az eljárás során lefoglalt bűnjelek lefoglalását megszüntette és kiadni rendelte.

Kötelezte a vádlottat az eljárás során felmerült 1.015.388 Ft bűnügyi költségből 18.000 Ft megfizetésére, a fennmaradó összeg vonatkozásában pedig megállapította, hogy azt az állam viseli.

Az elsőfokú ítélet ellen a védő a bűnösség megállapítása miatt felmentés, az ügyész a vádlott terhére a felmentés miatt bűnösség megállapítása, valamint a büntetés súlyosítása érdekében fellebbezett.

A Pécsi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a (változatlanul távollévő vádlottal szembeni eljárásban meghozott) 2009. szeptember 18. napján kihirdetett Bf.II.46/2009/5. számú ítéletével az elsőfokú határozatot érdemben akként változtatta meg, hogy

- a vádlott bűnösségét további 2 rb. folytatólagosan elkövetett csalás bűntettében is megállapította (Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. c) pont, (6) bek. b) pont),
- a börtönbüntetés tartamát 4 évre, a közügyektől eltiltás tartamát 4 évre súlyosította.

Kötelezte a vádlottat, hogy a jogerőre emelkedéstől számított 15 napon belül fizessen meg kártérítés címén

- a D. Kft. magánfél részére 15.634.907 Ft-ot, és annak 2003. szeptember 11. napjától,
- a K. Kft. magánfél részére 3.473.810 Ft-ot és annak a 2003. augusztus 26. napjától,

- P. N. magánfél részére 11.000.000 Ft-ot és annak a 2003. december 31. napjától 2004. december 31. napjáig a mindenkori költségvetési törvény szerinti, 2005. január 1. napjától a kifizetések napjáig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező kamatát; valamint az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Dél-Dunántúli Igazgatósága IlletékJogi Főosztályának felhívására 900.000 Ft, 20.843 Ft és 660.000 Ft le nem rótt illetéket.

A D. Kft. magánfél polgári jogi igényének érvényesítését ezt meghaladó részében egyéb törvényes útra utasította.

Kötelezte a vádlottat az elsőfokú eljárás során felmerült 1.015.388 Ft bűnügyi költségből 500.000 Ft megfizetésére.

A másodfokú bíróság egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

Kötelezte a vádlottat a másodfokú eljárásban felmerült 9.740 Ft bűnügy költség megfizetésére.

A másodfokú ítélet ellen a védő fellebbezett a bűnösség megállapítása miatt, valamennyi vádpont esetében bizonyítottság hiányában felmentés érdekében.

Indokai szerint az első- és másodfokú bíróság egyaránt helytelenül következtetett a fizetési képesség kapcsán a vádlott tudattartalmára. A vádlottnak egyik sértett esetében sem volt megtévesztési és károkozási szándéka.

Nem vonható következtetés arra, hogy 2003 szeptemberében ne lett volna lehetősége a vádlottnak olyan munkák végzésére, melyekből jövedelemre számíthatott.

A tényállásból megállapítható, hogy a vádlott több helyen végzett munkát; 2002. évben nyereséges volt, anyagi helyzete csupán 2003. évben vált nehezebbé; 2003. augusztusban és szeptemberben a B. Kft. megrendelésére folyó építkezésen még jelentős munkát végzett, melynek fejében bevételre számíthatott.

A vádlott a B. Kft.-től és egyéb munkáiból származó bevételekből kívánta fedezni a tartozását. A B. Kft. általi szerződésfelbontást követően - a felszámolási eljárás során - azonban már nem tudta teljesíteni tartozásait. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy 2004. évben is törlesztett tartozást K. L. felé, ami teljesítési szándékát és képességét mutatja.

A D. Kft. és a K. Kft. anyagainak megvételekor, illetve a B. Kft. építkezésére szállításakor pedig még nem volt tisztában azzal, hogy vállalkozása rövid időn belül csődbe megy.

Az anyagok elhozatalakor a B. Kft.-vel szerződéses viszonyban állt, pótmunkák végzésére kapott megrendelést. Mindemellett a B. Kft.-vel kötött eredeti szerződésből utólag, a felbontáskor törölve lett 60 mFt-os összeg, ami előre nem volt látható. Ehhez képest a vádlott jogosan és reálisan számíthatott a pótmunkák ellenértékére, és a 60 mFt-ra, ami együtt 80-90 mFt-os elszámolási igény, a már hivatkozott más munkákból származó bevételek mellett.

A fellebbezés szerint a vádlott tapasztalatlanul fogott bele a B. Kft.-től kapott nagy volumenű megrendelésbe. Korábban a kisebb nagyságrendű építkezések kivitelezésében kifejezetten sikeres volt, s az ilyen munkákból kívánta tartozásait rendezni.

A Legfőbb Ügyészség BF.2963/2009. számú írásbeli nyilatkozatában a védő másodfellebbezését alaptalannak tartotta és a másodfokú ítélet helybenhagyását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség szerint a tényállás megalapozott, a bűnösségre vont következtetés okszerű, a cselekmények minősítése törvényes.

A vádlottnak a 2003. augusztus végét követő megrendelései, illetve a részére ekkor történt szállítások már a teljesítőképessége lehetetlensége mellett történtek. Ezt a vádlott a sértettek előtt elhallgatta, őket megtévesztette. Az általa okozott kár e magatarásával áll okozati összefüggésben.

A Legfelsőbb Bíróság a - változatlanul ismeretlen helyen lévő - vádlott ügyében, a Be. 526. §-a értelmében a Be. 391. § (2) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, melyen a védő felszólalásában a fellebbezést egyező indokokkal fenntartotta. Elsődlegesen a vádlottnak valamennyi vádpont alóli felmentését, másodlagosan a másodfokú határozat megváltoztatását és az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozta. A Legfőbb Ügyészség képviselője pedig az írásbeli nyilatkozatában foglaltakkal egyező tartalommal szólalt fel és a másodfokú ítélet helybenhagyását indítványozta.

A védő másodfellebbezése részben alapos.

A vádlott vonatkozásában harmadfokú eljárásnak van helye, mert - 2 bűncselekmény esetében - bűnössége kérdésében a másodfokú bíróság az elsőfokú bírósághoz képest eltérő döntést hozott: az elsőfokon felmentett vádlott bűnösségét megállapította. A védő pedig a

másodfokú ítélet ellen fellebbezést jelentett be [Be. 386. § (1) bek. a) pont I. ford.; 367/A. § (1) bek. d) pont].

A Legfelsőbb Bíróság a Be. 387. § (1) bekezdés alapján, illetve a (2) bekezdés szerinti terjedelemben felülbírált a megtámadott másodfokú ítéletet és az azt megelőző első- és másodfokú eljárást.

Ennek során nem észlelt olyan - a Be. 399. § (1)-(4) bekezdése szerinti - eljárási szabálysértést, amely feltétlen hatályon kívül helyezési okot képez, és az ügy érdemi elbírálását kizárja. Ilyenre a felek sem hivatkoztak. Az első- és a másodfokú bíróság az eljárást a perjogi szabályokat betartva folytatta le; indokolási kötelezettségének a szükséges mértékben eleget tett, mérlegelő tevékenységéről, illetve annak eredményéről, ellenőrizhető módon számot adott.

A másodfokú ítélet helyesen állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság - követve a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatást - tényfelderítési köteletségének, a vádlott távollétében folytatott eljárás adta lehetőségek határáig méltóan eleget tett. Az ügy érdemi megítéléséhez, a vád tárgyává tett cselekmény elbírálásához szükséges bizonyítékokat beszerezte és tárgyaláson megvizsgálta.

A másodfokú bíróság által észlelt és helyesbítéssel, illetve kiegészítéssel korrigált ténymegállapítási hiányosságok részben a Be. 351. § (2) bekezdés b) pontjának második fordulata, alapvetően pedig a d) pontja szerintiék.

Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság által alapul vett, irányadónak tartott tényállást részben, és a Be. 351. § (2) bekezdés d) pontja szerinti okból továbbra is megalapozatlannak találta.

A Be. 388. § (1), illetve (2) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság a határozatát akkor alapíthatja a másodfokú ítélet alapját képező tényállásra, ha az további bizonyítás felvétele nélkül is megalapozott, vagy a megalapozatlanság az iratok alapján elhárítható, ekként a helyes tényállás megállapítható, a helytelen ténybeli következtetés kiküszöbölhető. Jelen ügyben utóbbiról van szó.

A Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú ítélettel megállapított és a másodfokú bíróság által kiegészített, helyesbített történeti tényállás I. és a II. pont alatti részét a következő, hiányzó - a tényállás meglévő tartalmából vont - ténybeli következtetéssel egészíti ki, illetve helyesbíti.

2003 évben, 2003. szeptember 15-éig a vádlott, illetve az É. Bt.

- összes pénzbevétele: 375.597.500 Ft,

- összes kifizetés: 115.377.796 Ft,
- összes tartozása: 189.192.742 Ft.

A 2003. augusztus 21-i és szeptember 11-i összesen 15.634.907 Ft értékű anyagszállítás D. Kft. általi teljesítésekor, valamint 2003. augusztus végén a K. Kft. üzletéből, több részletben való, összesen 3.473.810 Ft értékű anyag vásárlásakor a vádlottnak, illetve az É. Bt.-nek, a pénzbevételekből - a kifizetések után és tartozások felett - maradt pénzösszege: 71.027.062 Ft.

Mellózi a másodfokú ítélet 4. oldal 1. bekezdésében kezdődő mondatot, valamint a 2., 3., 4. és 6. bekezdését.

A kiegészítés alapját, összetevőit a következők képezik (az elsőfokú ítélet vonatkozó oldalszáma és bekezdése megjelölésével)

A pénzbevételek tárgya

az építési munkák ellenértéke:

- B. Kft. megrendelőtől 2003. szeptember 15-ével bezárólag: 292.157.500 Ft; utoljára 2003. szeptember 15-én 27.412.500 Ft (7. o. 7. bek.); szerződés megrendelő általi felmondása: 2003. október eleje (8. o. 5. bek.)
- különféle magánház építési munkák után 2003. áprilisban: 1.200.000 Ft, 2003. május-szeptember között: 6.500.000 Ft (5. o. 5. bek.)
- Ö. Kft. megrendelőtől 2003. szeptember 22-én az elvégzett munkák ellenértéke (8. o. 6-7. és 8. bek.); szerződés megrendelő általi felmondása: 2003. október 2. (8. o. 11. bek.)

a pénzkölcsönök:

- B. Kft.-től 2002. december 31-én: 23.000.000 Ft (6. o. 8-9. bek, 7. o. 1. bek.); 2003. második félévben: 12.540.000 Ft (7. o. 2. bek.)
- P. E. T-től 2003. június 5. előtt: 13.800.000 Ft (7. o. 3. bek.)
- az O. Nyrt.-től 2003. nyár végén: 20.000.000 Ft (7. o. 4. bek.)
- K. L-től 2001-2002. évben: 900.000 Ft (7. o. 5. bek., 12. o. 6. bek.) 2003 tavaszán: 500.000 Ft (7. o. 5. bek., 12. o. 6. bek.) 2003. év második felében 2-2,5 mFt (7. o. 5. bek., 12. o. 7. bek.)
- P. N.-től 2003 szeptemberében: 2.500.000 Ft (13. o. 6. bek.).

A kifizetések tárgya

- 2003. július: 4.034.070 Ft tartozás kifizetése P. Bt.-nek (5. o. 8. bek.)
- 2003. június-augusztus között: 4.000.000 Ft tartozásrész kifizetése az F. Kft.-nek (6. o. 7. bek.)

- 2003. január 31. - augusztus 29. között 21.969.240 Ft (8. o. 2. bek.), 2003. október 15.-ig 20.384.370 Ft tartozásrész kifizetése a B. Kft.-nek (7. o. 2. bek.)
- 2003. évben: 600.000 + 500.000 Ft tartozásrész kifizetése K. L-nek (12. o. 6. bek.)
- 2003. augusztus 5-én 10.000.000 Ft (másodfokú ítélet 3. o. 7. bek.) 2003. szeptember 18-ig: 53.890.116 Ft tartozásrész kifizetése a D. Kft.-nek (9. o. 1. bek.)
- 2003. októberéig: a B. Kft. megrendelésére végzett munkába bevont alvállalkozók és foglalkoztatott munkások jórészenek kifizetése (11. o. 8. bek.).

A tartozások tárgya

- 2002. évtől 300.000 Ft kölcsöntartozás K. L. felé (12. o. 6. bek.)
- 2003. február 5. napjától 20.544.526 Ft zsalubérleti díj, és 21.952.200 Ft értékű el nem számolt zsaluanyag tartozás a P. Kft. felé (6. o. 1. bek., 10. o. 8-9. bek.; Nagykanizsai Városi Bíróság 4.B.441/2004/11. számú, 2005. június 9. napján jogerős ítélet)
- 2003. június 5-e előttről 13.800.000 Ft kölcsöntartozás P. E. T. felé (7. o. 3. bek.)
- 2003. június-augusztus hónaptól 10.264.146 Ft tartozás az R. Kft. felé (6. o. 6. bek.)
- 2003. július 1-jétől 2.750.000 Ft értékű vissza nem adott betonkeverő- és szállítógép tartozás a B. Rt. felé (6. o. 2. bek., 10. o. 7. bek., Nagykanizsai Városi Bíróság 4.B.441/2004/11. számú, 2005. június 9. napján jogerős ítélet)
- 2003. nyár végétől 20.000.000 Ft kölcsöntartozás az O. Nyrt.-től (7. o. 4. bek.)
- 2003. augusztus 18-ától 1.020.797 Ft tartozás a W. Kft. felé (5. o. 9. bek.)
- 2003. augusztus 31-i lejáráttal 14.656.124 Ft kölcsöntartozás a B. Kft. felé (7. o. 2. bek.)
- 2003. szeptember 6-ától 3.473.810 Ft anyagköltség tartozás a K. Kft. felé (12. o. 2-3. bek.)
- 2003. augusztus 29-étől 1.162.283 Ft tartozás (helyiségbérlet, áramdíj címén) B. Kft. felé (8. o. 2. bek.)
- 2003. július 31-én 55.321.429 Ft tartozás, 2003. augusztus 5-én 8.227.520 Ft értékű, augusztus 21-én és szeptember 11-én összesen 15.634.907 Ft árutartozás, mindösszesen 79.183.856 Ft tartozás a D. Kft. felé (II. fokú ítélet 3. o. 6-7-8. bek.)
- 2003. évben 45.000 Ft munkadíj és 40.000 Ft anyagköltség tartozás K. L. felé (13. o. 1. bek.).

A számszaki adatokból - számszakilag - vont ténybeli következtetés ekként már magyarázatot nem igényel, mint ahogy nyilvánvaló a

másodfokú bíróság általi, mindezzel ellentétes ténymegállapítások mellőzésének indoka is.

Az így kiegészített és helyesbített tényállás mentes a Be. 351. § (2) bekezdése szerinti hibáktól és hiányosságoktól, tehát megalapozott és a harmadfokú eljárásban irányadó.

A másodfokú bíróság helytelen ténybeli következtetése folytán tévesen következtetett a vádlott tudattartalmára és tévedett, amikor bűnösségét a D. Kft., valamint a K. Kft. sérelmére elkövetett, az ítéleti tényállás I. és II. pontja szerinti csalás büntettségében megállapította.

A másodfokú bíróság ténybeli következtetésének lényege szerint (másodfokú ítélet 3-4. oldal)

- 2003. július 31-én a vádlottnak a D. Kft. felé 55,3 mFt a tartozása.
- 2003. augusztus 5-én a Kft. 8,2 mFt értékű árut szállít a vádlottnak, a vádlott pedig 10 mFt-ot ad a Kft.-nek; tehát a vádlott tartozása 53,5 mFt.
- 2003. augusztus 21-én és szeptember 11-én a D. Kft. a vádlottnak átad 15,6 mFt értékű árut; ebben az időszakban a vádlott tartozása: egyrészt a D. Kft. felé (a másodfokú ítélet általi tényállás kiegészítése szerint) fennálló tartozás: 53,5 mFt + 15,6 mFt = 69,1 mFt, másrészt az elsőfokú ítélet 5-7. oldalán lévő tartozás.

Ennek folytán a vádlott a saját fizetéseképtelenségével, a Bt.-je gazdálkodásának ellehetetlenülésével nyilvánvalóan tisztában volt; így azzal, hogy e számlákat (tehát a 15.634.907 és a 3.473.810 Ft-os áruszámlát) nem tudja kifizetni; teljesítőképeségének hiányát azonban mind a D. Kft., mind pedig a K. Kft. elől elhallgatta. A szóban forgó áruk elfogadása és felhasználása kizárólag a Bt. gazdasági összeomlásának az elodázását szolgálta.

A másodfokú bíróság szerint a vádlott tévedésbe ejtő magatartása okozta valamennyi sértett megtévesztését. Ezáltal valamennyi sértett tévedésben volt, amikor saját vagyona terhére és a vádlott javára rendelkezett. A megtévesztett sértettek vagyoni jogi rendelkezése és a bekövetkezett kár között pedig szintén okozati összefüggés áll fenn. (másodfokú ítélet 7-8. o.).

A Legfelsőbb Bíróság előrebecsátja a következőket.

2003. szeptember 15. napján - tehát szeptember 11.-e után - a Bt. a B. Kft.-től 27.412.500 forintot kapott (elsőfokú ítélet 7. o. 7. bek.).

A D. Kft.-vel kapcsolatos családi magatartás esetében - a vádtól eltérően - nem a D. Kft. felé fennálló tartozás teljes összegének, hanem (amint azt egyébként a másodfokú bíróság rögzítette) a 2003. augusztus 21-i és szeptember 11-i szállítások ellenértékének van jelentősége, ami összesen 15.634.907 Ft.

Tévedésbe ejtésről eleve nincs szó. A vád tárgya ugyanis nem az, hogy a 2003. május 13-i (D. Kft.-vel való) szállítási keretszerződés megkötésekor a vádlottnak nem állt szándékában a jövőbeni szállítások ellenértékének megfizetése.

Utóbbi egyébként - nem vitatottan - nem is igazolható. Épp ellenkezőleg:

- a vádlotti Bt. és a D. Kft. 2002. óta állt üzleti kapcsolatban,
 - a D. Kft. szóbeli megállapodás alapján szállította az építési anyagot a Bt.-nek,
 - a Bt. és a D. Kft. között elszámolás vita nem volt,
 - a vádlott, néha késéssel, de a D. Kft. számláit kiegyenlítette,
 - 2002. végén a Bt.-nek a D. Kft. felé tartozása nem volt,
 - 2003. évét a Bt. - a D. Kft. felé fennálló - túlfizetéssel nyitotta
- (elsőfokú ítélet 4. o. 7-8. bek.)

Alapvető követelmény, hogy tényekből kell következtetést vonni. A tényekből vont ténybeli és jogi következtetés közti különbség, hogy előbbi még (jogi) értékelő tartalommal nem bír, nem bírhat, ekként az ilyen következtetés a történeti tényállás része. Utóbbi viszont már nem ténybeli megállapítás, hanem valamely jogtétel (törvényi tényállási elem) igazolása, azzal való megfeleltetés, ekként jogi értékelés.

Különböző tehát, amikor a bíróság a bizonyítékokat méri össze, mérlegeli, s annak eredményeként tényt, tényállást állapít meg, és amikor a már megállapított tényeket (a bizonyítékoktól, illetve azok forrásától függetlenül) veti össze a törvénnyel.

Bizonyítás, a jogi értékelés célja nélkül, és jogi értékelés, bizonyítás nélkül önmagában nem történhet. A kettő egymást feltételezi, azonban egymástól elkülönül.

Különösen fontos ez a tudattartalom kérdése esetében. Az elkövető tudatának tartalma törvényi tényállási elem, az ún. alanyi okozatosság: a tárgyi oldal elemeinek (elkövetési magatartás,

eredmény stb.) külvilágban való megnyilvánulása, ténybelisége és az elkövető ahhoz való akarati viszonyulása.

Ez a viszonyulás az elkövetőn belüli, külvilágtól elzárt. Ezért az elkövetési magatartásról (eredményről stb.) való, tudatban előzetesen, illetve egyidejűen meglévő képzet mindig csak valamely a külvilágban megjelenő fizikai, illetve mérhető (számszaki stb.) tényből következtetéssel ragadható meg, s mint ilyen ténykérdés. Ebből a szándékosságra, gondatlanságra, illetve annak mikéntjére, s a bűnösségre vont következtetés jogi értékelés, ami pedig jogkérdés.

Ha az irányadó tényállás valamely külvilágban megjelenő tényt és abból vont ténybeli következtetést ("tisztában volt", "tudata átfogta") egyaránt rögzíti, és utóbbi helyes, akkor a jogi értékelésnek, s ekként a törvényi tényállás adott eleme megállapításának alapja van.

Ha azonban az irányadó tényállás ilyen tényt nem tartalmaz, vagy a ténybeli következtetés helytelen, akkor a jogi értékelésnek nincs alapja, s ekként az adott törvényi tényállási elem (a szándékosság) sem állapítható meg. Jelen ügyben erről van szó, nem bizonyítottság, hanem tényállási elem hiányáról.

A vád szerint:

- A D. Kft. sérelmére elkövetett cselekmény időpontja 2003. február és 2003. szeptember közötti, az okozott kár 80.119.571 Ft, az elkövetési magatartás megtévesztés [Somogy Megyei Főügyészség B.812/2004/26-I. számú vádirat];
- a K. Kft. sérelmére elkövetett cselekmény időpontja 2003. augusztus 26., az okozott kár 3.473.810 Ft, az elkövetési magatartás tévedésbe ejtés;
- a K. L. sérelmére elkövetett cselekmény időpontja 2002. vége és 2003. vége közötti, az okozott kár 3.285.000 Ft, az elkövetési magatartás tévedésben tartás;
- a P. N. sérelmére elkövetett cselekmény időpontja 2003. december és 2004. május közötti, az okozott kár 12.500.000 Ft, az elkövetési magatartás tévedésbe ejtés [Nagykanizsai Városi Ügyészség B.3058/2004. számú vádirat].

Az irányadó tényállás alapján azonban nem vonható következtetés arra, hogy a vádlott, a vád szerint a D. Kft., valamint a K. Kft. sérelmével járó magatartása esetében fizetéseképtelenségével kellett számolnia. Ekként nem állapítható meg az sem, hogy tudattartalma szándékos és célzatos, tehát egyenes szándékú volt.

A Btk. 316. § (1) bekezdése szerint csalást követ el, aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ezzel kárt okoz.

Tévedés - legáltalánosab értelemben - a hamis tudás, vagy a nemtudás.

Hamis tudás esetében a valóról a tudatban van képzet, de az hamis.

Nem tudás esetében viszont a valóról nincs tudás, így - értelemszerűen - képzet sincs róla.

Csalásról akkor van szó, ha a való és annak képzete összhangjának hiányát (a hamis tudást) más idézte elő (nem a megtévesztett önmaga), illetve a képzethiányt (a nemtudást) más tartotta fenn. Olyan, akinek azzal jogtalan, vagyoni haszonszerzési célja van, s aki ezáltal önmagán kívüli személynek kárára van.

A törvényi tényállás megvalósulásának három, egymást kiegészítő okozati összefüggés megléte a feltétele.

A tévedésnek okozati összefüggésben kell lennie a tévedésbe ejtő vagy tévedésben tartó magatartással. A tévedésbe ejtő, tévedésben tartó magatartásnak kell előidéznie a tévedést, ehhez képest arra alkalmasnak, szándékosnak kell lennie.

A tévedésnek okozati összefüggésben kell állnia a tévedésbe ejtett vagy tévedésben tartott személy vagyoni jogi rendelkezésével. A tévedésnek kell kiváltania a vagyoni jogi rendelkezést, s annak a megtévesztettől kell erednie.

Végül a tévedésben lévő vagyoni jogi rendelkezése és a bekövetkezett kár között szintén okozati összefüggésnek kell lennie.

A szóban lévő tényállások szempontjából elsődleges a fizetőképzetlenség kérdése (mint a tévedés tárgya), amellyel összefüggésben a tévedés, illetve megtévesztés felmerült.

Vizsgálandó tehát, hogy a 2003. augusztus 21-i és szeptember 11-i szállítások, illetve az augusztus végi anyagvásárlások idején volt-e reális lehetősége teljesítésre a vádlottnak.

Ha nem volt, akkor ebből valóban következtetés lenne vonható fizetési szándékát illető megtévesztő magatartására.

Ha azonban volt reális lehetősége a teljesítésre, akkor az vizsgálandó, hogy eleve akart-e fizetni, vagy sem.

Az irányadó tényállás alapján 2003. évben a vádlott (illetve cége) alapvetően 2 polgári jogi kötelelem alanya:

- egyfelől vállalkozási szerződés alapján (mint vállalkozó) a saját költségén köteles munkát végezni megrendelői a B. Kft.,

az Ö. Kft., valamint mások számára; ez alapján eredményorientált, az eredmény után jogosult vállalkozói díjra, utólag jut hozzá pénzéhez;

- másfelől (ezen munkákkal összefüggésben álló) adásvételi, illetve szállítási szerződés alapján a saját pénzéből köteles megfizetni szállítójának a D. Kft.-nek, a K. Kft.-nek a vállalkozási szerződése szerinti építkezésekhez szállított anyagok vételárát.

Tehát megrendelői számára (mint kivitelező) munkát végzett, aminek ellenértékét utólag kapta meg, szállítói számára viszont vételár kifizetésére volt kötelezett.

Ilyenkor a kivitelező (tehát a vádlott) teljesítőképessége, illetve készsége kapcsán szükségképpen jelentősége van a kivitelező és megrendelő közötti viszonynak, melyben a kivitelező az általa elvégzett munkával mintegy hitelez.

Vizsgálandó tehát, hogy a vád szerinti időszakban az irányadó tényállás alapján a vádlott

- érvényes megrendelés kivitelezője volt-e,
- a megrendelés szerinti munkát ténylegesen végezte-e,
- hozzájutott-e a megrendelés szerinti munka ellenértékéhez (a megrendelőtől);
- megrendelés szerinti munkájához lett-e szállítva a kérdéses áru; illetve az áru szállításakor a vádlott a megrendelés szerinti munka kivitelezője volt-e.

Mindezek alapján lehet a fizetőképesség/fizetéseképtelenség kérdésére választ adni, annak tényét megállapítani, és annak tudatára, ebből pedig a megtevésztő szándékra következtetni.

Ha valamelyik összetevő esetében a vizsgálat eredménye negatív, tehát

- ha a vádlottnak, vagy a szállított árunak nincs, illetve már nincs a megrendelés szerinti munkához köze, vagy
- ha a vádlottnak nem volt, illetve nincs bevétele, vagy tartozása, kifizetése a bevételt kimerítik, akkor nyilvánvaló a fizetéseképtelenség.

Ellenkező esetben, tehát

- ha a vádlott a megrendelés szerinti munka kivitelezője, a szállított áru pedig annak eszköze, és
- ha a vádlottnak van a tartozásra fedezetet adó pénze, akkor a fizetéseképtelenség - értelemszerűen - nem áll fenn.

A fizetőképesség/fizetéseképtelenség kérdése kapcsán ugyanis nem hagyható figyelmen kívül

- a meglévő (s tartozással még ki nem merített) pénzeszköz,
- s azonkívül - amennyiben a vádlott (még) a megrendelés szerinti munka kivitelezője - a vádlott kintlévősége, közte az általa elvégzett (elvégeztetett), de még ki nem fizetett (ekként általa hitelezett) munka ellenértéke, illetve annak ígérete.

Az adott áru leszállítása, illetve szállításának le nem mondása ugyanis nyilvánvalóan összefügg az ilyen - a megrendelő (építtető) által még vissza nem mondott - ígérettel. A vádlott, mint kivitelező - nem vitatottan - nem öncélúan, hanem a vállalkozási szerződése szerinti munkákhoz kötötten kötötte a D. Kft.-vel az áruszállítási keretszerződést, illetve vásárolt a K. Kft.-től anyagokat.

Minderre az irányadó tényállásból egyértelmű válasz adható. 2003. évben, 2003. szeptember 15-ig terjedő időben a vádlott, illetve Bt.-je a következő megrendelések kivitelezője volt.

B. Kft. megrendelésére N. P. utcai építkezés:

- vállalkozási szerződés megkötése: 2002. augusztus 16.; B. Kft. (mint megrendelő) és az É. Bt. (mint vállalkozó) között generál kivitelezésre; vállalkozási díj: 292,4 mFt + 73,1 mFt Áfa, összesen 365,5 mFt; a kivitelezéshez szükséges anyagokat a vállalkozó biztosítja; a munka ütemezett, teljesítés véghatárideje 2003. augusztus 16. (elsőfokú ítélet 4. o. 10. bek., 5. o. 3. bek.);
- munka megkezdése: 2002. év (elsőfokú ítélet 5. o. 4. bek.);
- szerződésmódosítás: 2003. augusztus 8., átütemezés, teljesítés határideje 2003. október 15. (elsőfokú ítélet 7. o. 6. bek.);
- díjfizetés: 2003. szeptember 15. napjával bezárólag a B. Kft. 292.157.500 forintot fizetett a vádlottnak, utoljára 2003. szeptember 15. napján 27.412.500 forintot (elsőfokú ítélet 7. o. 7. bek.);
- szerződés felmondása: 2003. október eleje (elsőfokú ítélet 8. o. 4. bek.).

Ö. Kft. megrendelésére N. K. utcai építkezés

- vállalkozási szerződés megkötése: 2003. május 22., Ö. Kft. (mint megrendelő) és az É. Bt. (mint vállalkozó); vállalkozási díj 67.123.172 Ft + 17.780.793 Ft ÁFA, összesen 83.903.965 Ft; 3 ütemű munka, teljesítés véghatárideje 2003. október 31. (elsőfokú ítélet 5. o. 6. bek.);
- a vádlott a munkát megkezdte (elsőfokú ítélet 5. o. 6. bek.)
- szerződésmódosítás: 2003. szeptember 22., csak az I. ütem munkája marad, aminek teljesítési határideje: 2003. november 3.
- az Ö. Kft. a vádlott által elvégzett munkákat kifizette (8. o. 7-8. bek.)

- szerződés felmondása: 2003. október 2. (elsőfokú ítélet 8. o. 11. bek.).

2 db magánház építése

- 2003. év első félévében a vádlott 2 magánház építésében részt vett.
- 2003. április 1,2 mFt, 2003. május-szeptember között 6,5 mFt bevétel (elsőfokú ítélet 5. o. 5. bek.).

Az irányadó tényállás alapján a vádlottnak, illetve a Bt.-nek 2003. évben, 2003. szeptember 15-ig (a korábban részletezettek szerint) összesen: 375.597.500 Ft bevétele, 115.377.796 Ft kiadása, 189.192.742 Ft tartozása volt. Következésképpen az adott időszak pénzbevételeiből a kifizetések után és tartozások felett fennmaradt összeg: 71.026.962 Ft.

Ez pedig azt jelenti, hogy nem helyes a fizetésképtelenségre vont ténybeli következtetés.

Kétségtelen, hogy a Ptk. 4. § (1) bekezdése, 277. § (4)-(5) bekezdése szerinti általános szabályok szerint a szállítási szerződés esetében is a szerződő fél (a vádlott) együttműködésre és a teljesítést érintő lényeges körülmények tekintetében a másik tájékoztatására köteles.

Az irányadó tényállás alapján a bevételből fennmaradt összeg és az adott anyagszállítások értékét összevetve viszont nem vonható következtetés arra, hogy a vádlott az ezen tájékoztatási kötelezettségét megalapozó helyzetben volt, így arra sem, hogy azt elmulasztotta volna.

Ekként pedig az sem állapítható meg alappal, hogy amikor a vádlott

- 2003. augusztus végén a K. Kft.-től az anyagot megrendelte, vagy
- 2003. szeptember 11-e előtt a D. Kft. keretszerződés szerinti szállítását nem állította le, illetve a szeptember 11-én átvette az árut,

akkor az ellenérték kifizetése tekintetében a sértettekben hamis tudatot alakított volna ki, illetve meglévő hamis tudatukat fenntartotta volna.

Ebben az időben a vádlott bár késedelembe volt, de élő, későbbi határidejű vállalkozási szerződése is voltak, melyek alapján nemcsak jogosult, hanem köteles is volt munkát végezni, következésképpen jogosult volt annak utólagosan járó ellenértékére, tehát reálishan gondolhatta, hogy hozzá is jut.

Ahhoz pedig, hogy munkát végezzen, anyaghoz kell jutnia, tehát nem róható fel, hogy a teljesítési határidőn belül a munkához szükséges anyagokról nem mondott le, illetve azokat megrendelte.

Kétségtelen továbbá, hogy - a bevétel/kiadás/tartozás állomány összevetéséből kitűnően - a két szállító felé fennálló, összesen 20 mFt-ot el nem érő anyagszámla tartozásának objektíve fedezete volt.

Ehhez képest - e körben - már csupán az lenne felróható, ha esetlegesen eleve nem akart volna fizetni. Erre viszont adat nem merült fel, épp ellenkezőleg a vádlott - nem vitatottan - eleget akart tenni fizetési kötelezettségének.

A másodfokú bíróság általános megállapításokat tett, melyek - az egyébként tényállásban lévő - adatokkal számszakilag nem igazolhatók, azokkal ellentétesek. Ennek következménye, hogy csupán elszámolási vita helyzetében lévő magatartást tekintett bűncselekménynek.

Mindez nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy a másodfokú ítélet jogi indokolásának a kifejtettekkel ellentétes részei sem tarthatók.

Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy a másodfokú ítéletnek a felszámolásokra való utalása sem lehet a fizetéseképtelenség tekintetében kiindulási alap (másodfokú ítélet 7. o. 4. bek.). A felszámolás kezdeményezése, a felszámolási eljárás megindulása és a felszámolás nem ugyanaz.

Önmagában ez abból is kitűnik, hogy 2003. január 29-én a P. Bt. felszámolást kezdeményezett, 4.034.070 Ft tartozás miatt, 2003. június 4-én a fizetéseképtelenséget megállapították, a felszámolást elrendelték, majd 2003. július 14-én a felszámolási eljárást megszüntették, mert a vádlott Bt.-je rendezte tartozását.

Más a helyzet azonban K. L. és P. N. pénzkölcsöne esetében (ítéleti tényállás III. és IV. pontja).

Kölcsön kieszközlésénél a nagymérvű meglévő adósságok elhallgatása, kétségkívül tévedésbe ejtést jelent. E sértettek esetében nyilvánvalóan nem arról van szó, illetve nem lehet arról szó, hogy a vádlott magatartása szorosan összefügg vállalkozása szerinti munkájával.

A tényállás I. és II. pontja szerinti esetben a vádlott gyakorlatilag a már folyamatban lévő vállalkozása szerinti munkához szükséges anyaghitelt vett fel, tehát amíg végezte a munkát, addig reálishan számolhatott azzal, hogy annak ellenértékéből kifizeti az anyagot. A tényállás III. és IV. pontja szerinti esetben viszont egyszerű finanszírozást jelentett a pénzkölcsön felvétele.

A vádlott utóbbi magatartásai esetében a bűnösségre vont következtetés okszerű, ténybeli alapja kétségtelen, a cselekmények jogi minősítése pedig törvényes. Így a védő fellebbezése e részében alaptalan.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság a Be. 398. § (1) bekezdése alapján a másodfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a törvénynek megfelelően, a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontjára figyelemmel, a 331. § (1) bekezdése alapján az ellene 2 rb. csalás büntette (Btk. 318. § (1) bek., (2) bek. c) pont, (6) bek. b) pont) miatt emelt vád alól - bűncselekmény hiányában - felmentette, mert a vádlott magatartása nem tényállásszerű (tényállás I. és II. pontja).

Ehhez képest megváltoztatta a kiszabott büntetést is. A másodfokú bíróság által értékelt büntetéskiszabási körülmények közül kisebb súllyal, nem meghatározó és nem döntő nyomatékka vette figyelembe enyhítőként az időmúlást. A vádlott távollétében folytatott eljárás (Be. XXV. Fejezet) esetében ugyanis annak nyilvánvalóan kisebb jelentősége van, hiszen épp a vádlott magatartása ad alapot ezen eljárásra. Az időmúlás enyhítést érdemlő lényege az, hogy a vádlott azalatt büntetőeljárás hatálya alatt áll. Ha azonban a vádlott kivonja magát a büntetőeljárás hatálya alól, akkor értelemszerű, hogy az időmúlás sem írható döntő nyomatékka a javára.

A felmentés következményeként - nyilvánvalóan - már nem súlyosító körülmény sem a kettőnél több halmazat, sem pedig az okozott kár együttes mértékének a minősítés határai közötti jelentősége. Ezért e körülményeket a Legfelsőbb Bíróság szintén mellőzte.

Ehhez képest a Be. 398. § (2) bekezdése alapján a fennmaradt 2 rb. - K. L. és P. N. sérelmére - folytatólagosan elkövetett csalás büntette miatt, figyelemmel a Btk. 83. § (1) bekezdésére és 37. §-ára a vádlottal szemben kiszabott börtönbüntetés tartamát 2 évre, a közügyektől eltiltás tartamát pedig 3 évre enyhítette.

A felmentés értelemszerű következménye, hogy az azzal érintett cselekmények esetében nincs helye polgári jogi igény megfizetésére kötelezésnek. Ezért a Be. 387. § (4) bekezdése, illetve 398. § (3) bekezdése szerint eljárva a 385. § értelmében a 380. § alapján a D. Kft. magánfél, valamint a K. Kft. magánfél polgári jogi igényének érvényesítését egyéb törvényes útra utasította. Ez értelemszerűen jelenti, hogy az ehhez kötődő, kamat- és illetékfizetésre vonatkozó másodfokú ítéleti rendelkezés sem maradt fenn.

A bűnügyi költségről pedig szintén a Be. 398. § (3) bekezdése alapján eljárva rendelkezett; és a Be. 385. § és 345. § értelmében a 338. § (2) bekezdése alapján határozta meg annak a vádlott által,

míg és 339. § (1) és a 381. § (2) bekezdése alapján az állam által viselendő összegét.

Egyebekben a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét - figyelemmel a Be. 397. §-ára - helybenhagyta.

Budapest, 2010. március 16.

Dr. Kónya István s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Demeter Ferencné s.k. bíró

A Pécsi Ítéltábla Bf.II.46/2009/5. számú ítélete, a Legfelsőbb Bíróság Bhar.III.1186/2009/8. számú ítéletében foglalt változtatásokkal a vádlott tekintetében 2010. március 16. napján jogerős és végrehajtható.

*Dr. Kónya István s.k.
a tanács elnöke*

A kiadmány hitelül:

*bíróági tisztviselő
N-né TH*